

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
School Administrators' Leadership in 21st Century Affecting the Effectiveness of
Schools under Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5

นายศรินทร์ราช พบลาก
จารุวรรณ นาดัน
ปวินท์ เทพคุณหมิมิตต์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 334 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้ตารางเทียบหากกลุ่มตัวอย่างของเครื่องชี้และมอร์แกน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.984 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ รองลงมาคือ ด้านความร่วมมือ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความยืดหยุ่น 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และ 3) ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา มี 3 ด้านที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านความร่วมมือ และ ด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยทั้งสามตัวแปรสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 80.30

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ประสิทธิภาพ, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the level of 21st century leadership of school administrators, 2) to study the level of school effectiveness, and 3) to examine the 21st century leadership factors affecting school effectiveness under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5. The sample group, derived from stratified random sampling, consisted of 334 teachers of school under the Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 5. The research instrument was a 5-point Likert scale questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The research findings were as follows: 1) The overall level of school administrators' leadership in 21st century was at a high level. The highest mean was Visionary Leadership, followed by Collaborative Leadership, while Flexibility had the lowest mean. 2) The overall level of school effectiveness was at a high level. Internal Problem Solving had the highest mean, followed by Academic Achievement, while Adaptability and School Development had the lowest mean. 3) Three factors of leadership were found to be statistically significant predictors of school effectiveness at the .01 level: Visionary Leadership, Collaboration, and Creativity. Together, these three variables accounted for 80.30% of the variance in school effectiveness.

Keywords : leadership, effectiveness, school administrators

บทนำ

จากสังคมยุคอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมยุคความรู้ และ เทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ของทุกภูมิภาคของโลกเข้าด้วยกัน ซึ่งพลังขับเคลื่อนของเทคโนโลยียุคดิจิทัลส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเป็นความรวดเร็วที่นักวิชาการเห็นตรงกันว่าเพิ่งจะเริ่มต้น เท่านั้นในระยะถัดไปจะยิ่งทวีความรวดเร็วมากขึ้นเป็นทวีคูณซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาตามไปด้วยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้สถานศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในศตวรรษที่ 21 (สมหมาย อ่ำดอนกลอย 2556, 1)

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม และวัฒนธรรม ที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่เราเห็นอย่างชัดเจนได้แก่ องค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น องค์กรในภาครัฐหรือ องค์กรในภาคเอกชนต่างต้องปรับเปลี่ยนองค์การของตนให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงรวมถึงการแข่งขันระหว่างองค์กร สถาบันการศึกษาเป็นหน่วยงานในสังคมที่รวบรวม เอาสมาชิกที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการศึกษามาปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและบุคคลสำคัญที่มีส่วนผลักดันองค์กรไปสู่ความสำเร็จก็คือผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะต้องมีทั้ง ศาสตร์และศิลป์ในการปกครองบังคับบัญชา หรือมีลักษณะภาวะผู้นำ (Leadership) ที่สามารถจูงใจ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถหรือ เรียกว่า ร่วมมือทั้งทางกายและจิตใจ แล้วหลอมเข้าเป็นหนึ่งเดียวกับผู้นำให้สามารถดำเนินงานไปสู่ จุดมุ่งหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ คือสามารถดำเนินงานได้สำเร็จตาม เป้าหมายซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษานับได้ว่ามีบทบาทสำคัญมาก ที่สุด เนื่องจากเป็นผู้จัดการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กล่าวคือให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยรวดเร็วและประหยัด (บรรพต รังงาม 2555, 2)

แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือกำหนดกรอบทิศทางในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตอบสนองความเปลี่ยนแปลงโดยมีเป้าหมายในปี พ.ศ. 2570 โดยเชื่อมโยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 และเพื่อให้การบริหารแผนสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดที่สอดคล้องกับเป้าหมายการให้บริการทางการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น 254 โรงเรียน สภาพปัญหาที่พบคือ ผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ปีการศึกษา 2566 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยลดลง - 2.03 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 พบว่า คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 2568, 55)

ประสิทธิผลของของโรงเรียน คือ ดัชนีการวัดความสำเร็จในการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ความผูกพันต่อโรงเรียน ความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงานของครู ทักษะการบริหารและภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (นิศรา มูลวรรณ 2561, 51) หรือสรุปได้ว่าประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ที่มาจากการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ได้ดำเนินกิจกรรมตามภารกิจของการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนา

ผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550, 28) ได้กำหนดแนวทางในการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแลประสิทธิผลในการบริหารงานต่าง ๆ โดยแบ่งขอบข่ายงานบริหารสถานศึกษาได้ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ถือว่ามีความสำคัญที่สุดที่ทำให้การประเมินคุณภาพของสถานศึกษาเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารที่ให้ความสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาในการทำงาน และการพัฒนาตนเอง เสริมกำลังใจ กระตุ้น ติดตาม รับฟังความคิดเห็น รวมถึงการให้กำลังใจ ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึก อุ่นใจ และมีกำลังใจในการทำงาน อีกทั้งยังเป็นผู้สร้างความร่วมมือในการทำงาน ผู้บริหารควรเข้าใจในการทำงาน รวมถึงกระบวนการกระจายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างทั่วถึง และเป็นที่ปรึกษาที่ดี มีเจตคติเชิงบวก สามารถให้คำแนะนำได้เพื่อให้มีความมั่นใจในการทำงาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550, 19)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีส่วนผลักดันประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถในการวางแผน กำหนดเป้าหมายของโรงเรียน มีการสื่อสารร่วมกัน ทำงานรับฟังเหตุผล เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์และมีความยืดหยุ่นในการทำงาน เพื่อให้สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ว่าผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำอยู่ในระดับใด ซึ่ง ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ตัวแปรต้นที่ศึกษา ได้แก่ ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร 2) ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ 3) ภาวะผู้นำด้านความร่วมมือ 4) ภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์ และ 5) ภาวะผู้นำด้านความยืดหยุ่น

1.2 ตัวแปรตามที่ศึกษา ได้แก่ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) ด้านเจตคติทางบวก 3) ด้านการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา และ 4) ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา

2. ขอบเขตด้านประชากร

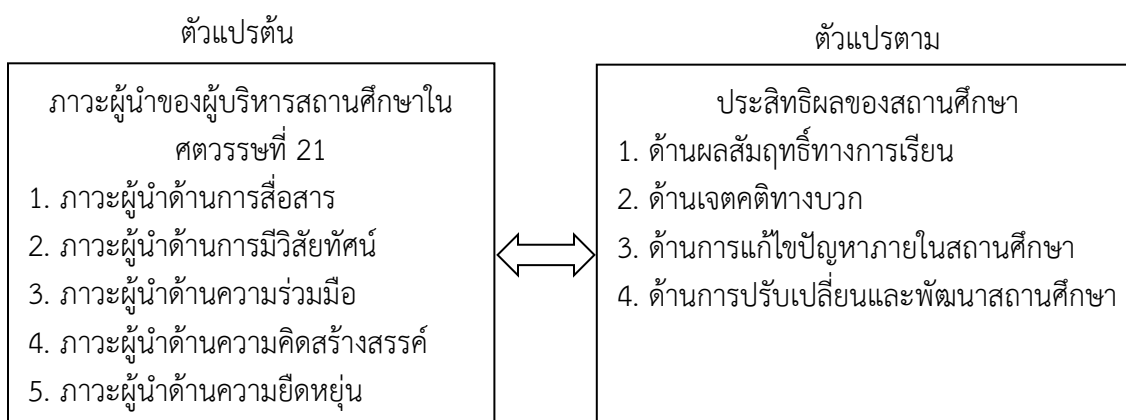
2.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 2,510 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 334 คน โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970, 607-610)

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

4. ขอบเขตด้านเวลา ใช้ระยะเวลาการศึกษา 6 เดือน (มิถุนายน - ธันวาคม 2568)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 ภาพแสดงกรอบแนวความคิดในการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการใช้ศาสตร์และศิลป์มีอิทธิพลต่อบุคลากรเพื่อโน้มน้าวใจให้ร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างเต็มความสามารถ กระตุ้นให้บุคลากรเห็นความสำคัญส่วนรวมมากกว่าส่วนตน รวมถึงสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้สถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด นักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับทักษะภาวะผู้นำในยุคนี้ไว้อย่างหลากหลาย ทั้ง ชัยยนต์ เพาพาน (2559, 306), ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2557, 33), Podolny (2015, 25), Williams (2014, 5), NASSP (2013, 22), Kennedy (2011, 25), George (2010, 3) และ Toastmaster (n.d.)

จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการ 12 ท่าน สามารถสรุปองค์ประกอบของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาได้เป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสื่อสาร (Communication) คือ ความสามารถของผู้นำในการส่งเสริมและจัดการกระบวนการสื่อสารภายในองค์กร สร้างความเข้าใจที่ตรงระหว่างสมาชิก 2) ด้านการมีวิสัยทัศน์ (Vision) คือ ความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์และทิศทางเป้าหมายของสถานศึกษา 3) ด้านความร่วมมือ (Collaboration) คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน และปฏิบัติงาน 4) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) คือ กระบวนการทางสมองในการแปลความหมายของข้อมูล เชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ และคิดแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ และ 5) ด้านความยืดหยุ่น (Flexibility) คือ ความสามารถในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม

ประสิทธิผลของสถานศึกษา

ประสิทธิผลของสถานศึกษา หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทั้งภายในและภายนอก จนเกิดผลสำเร็จตามเป้าหมาย สามารถทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน (นิศรา มุลวรรณ, 2561, 6-7) Hoy and Miskel (2005, 90) ระบุว่าประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นดัชนีวัดความสำเร็จในการจัดการศึกษา ที่ครอบคลุมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ความผูกพันต่อโรงเรียน ความพึงพอใจและแรงจูงใจของครู

จากการสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการ 11 ท่าน ประจัญ เดชสุภา (2562, 8) นันทน์ภัส สุทธิการ (2562, 37) นิศรา มุลวรรณ (2561, 6-7) กิตติพร พรงาม (2560, 8) จตุรภัทร ประทุม (2559, 8) Hoy & Miskel (2005, 90) Mott (1972, 373) สรุปองค์ประกอบของประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) คือ ความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 2) ด้านเจตคติทางบวก (Positive Attitude) คือ ความสามารถในการอบรมนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่อการศึกษา 3) ด้านการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา (Internal Problem Solving) คือ ความสามารถในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และ 4) ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา (School Adaptation and Development) คือ ความสามารถในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์มีอำนาจพยากรณ์สูงสุดต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากวิสัยทัศน์เป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กร เมื่อผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน บุคลากรทุกคนจะมีเป้าหมายร่วมกันและทำงานไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับทองใบ สุดชาติ (2551, 41) และผลการวิจัยของ Williams (2014, 5) ภาวะผู้นำด้านความร่วมมือมีอำนาจพยากรณ์รองลงมา เพราะการทำงานแบบมีส่วนร่วมทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับ George (2010, 3) และงานวิจัยของปิยะวรรณ คัดโสดา (2561, 147-148) ภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์มีอำนาจพยากรณ์ลำดับสาม เพราะในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาจำเป็นต้องมีนวัตกรรม
สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ระเบียบการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 2,510 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากตารางของเครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970, 607-610) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอน จำนวน 334 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง โดยแบ่งเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 92 คน ขนาดกลาง 223 คน และขนาดใหญ่ จำนวน 19 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจรายการ (Check list) ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 แบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

- 1) ภาวะผู้นำด้านการสื่อสาร
- 2) ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์
- 3) ภาวะผู้นำด้านความร่วมมือ

4) ภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์

5) ภาวะผู้นำด้านความยืดหยุ่น

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2) ด้านเจตคติเชิงบวก

3) ด้านการแก้ไขปัญหาภายในโรงเรียน

4) ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาโรงเรียน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำและประสิทธิผลของสถานศึกษา และใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ $4.51 - 5.00 =$ มากที่สุด, $3.51 - 4.50 =$ มาก, $2.51 - 3.50 =$ ปานกลาง, $1.51 - 2.50 =$ น้อย, $1.00 - 1.50 =$ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 261 คน (ร้อยละ 78.10) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 282 คน (ร้อยละ 84.40) และมีประสบการณ์ทำงาน 5-10 ปี จำนวน 137 คน (ร้อยละ 41.00)

2. ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, $SD = .87$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านความร่วมมือและด้านความคิดสร้างสรรค์ ส่วนด้านความยืดหยุ่นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

3. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา

ประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$, $SD = .89$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและด้านเจตคติทางบวก ส่วนด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

4. ภาวะผู้นำที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 3 ด้าน เรียงลำดับตามค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) จากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมี

วิสัยทัศน์ ($\beta = .341$) ด้านความร่วมมือ ($\beta = .281$) และด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\beta = .207$) ทั้งสามตัวแปรสามารถร่วมพยากรณ์ประสิทธิผลของสถานศึกษาได้ร้อยละ 80.30 (Adjusted $R^2 = .803$)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ: $Y' = 0.352(L_2) + 0.287(L_3) + 0.214(L_4) + 0.512$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน: $Z' = 0.341(L_2) + 0.281(L_3) + 0.207(L_4)$

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีความตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำในยุคปัจจุบัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องผ่านการจัดอบรม สัมมนา และการนิเทศติดตาม ทำให้ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการที่ทันสมัย

ด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับ Williams (2014) ที่กล่าวว่าวิสัยทัศน์เป็นหนึ่งในทักษะภาวะผู้นำที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตน เหลืองงาม (2562) ที่พบว่าภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความยืดหยุ่นมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อาจเพราะผู้บริหารยังยึดติดกับระเบียบ กฎเกณฑ์เดิม และข้อจำกัดของระบบราชการที่ต้องปฏิบัติตามนโยบายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ Toastmaster (n.d.) ที่ระบุว่าความยืดหยุ่นเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้นำในยุคปัจจุบัน

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา

ประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด เนื่องจากผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความยุติธรรมในการเป็นที่ปรึกษา สอดคล้องกับ Hoy and Miskel (2005) และงานวิจัยของประจัญเดชสุภา (2562) ส่วนด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อาจเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากร ทำให้การพัฒนาหลักสูตรและการนำนวัตกรรมใหม่มาใช้ยังไม่เป็นไปตามที่ต้องการ

3. ภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์มีอำนาจพยากรณ์สูงสุดต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากวิสัยทัศน์เป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กร เมื่อผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน บุคลากรทุกคนจะมีเป้าหมายร่วมกันและทำงานไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับทองใบ สุดซารี (2551) และผลการวิจัยของ Williams (2014) ภาวะผู้นำด้านความร่วมมือมีอำนาจพยากรณ์รองลงมา เพราะการทำงานแบบมีส่วนร่วมทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความผูกพันต่อองค์กร สอดคล้องกับ George (2010) และงานวิจัยของปิยะวรรณ คิตโตดา (2561) ภาวะผู้นำด้านความคิดสร้างสรรค์มีอำนาจพยากรณ์ลำดับสาม เพราะในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สถานศึกษาจำเป็นต้องมี

นวัตกรรมและวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับชัยยนต์ เพาพาน (2559) และงานวิจัยของนิศรา มุลวรรณ (2561)

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านความยืดหยุ่นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ภาวะผู้นำ 3 ด้านที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ($\beta = .341$) ด้านความร่วมมือ ($\beta = .281$) และด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\beta = .207$) สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพของสถานศึกษาได้ร้อยละ 80.30

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาและเสริมสร้างภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์โดยศึกษาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง รวมทั้งสื่อสารวิสัยทัศน์ให้บุคลากรเข้าใจและยอมรับ

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจ สร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีกลไกในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยเป็นแบบอย่างในการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ กระตุ้นให้บุคลากรคิดค้นวิธีการใหม่ในการจัดการเรียนการสอน สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทดลองและเรียนรู้จากความผิดพลาด

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ในการสื่อสารกับบุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาความยืดหยุ่นในการบริหารงาน โดยเปิดกว้างรับการเปลี่ยนแปลง ปรับแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และเตรียมแผนสำรองไว้รองรับสถานการณ์ต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา เช่น แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู บรรยากาศองค์กร หรือการสนับสนุนจากชุมชน

2.2 ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพหรือวิจัยแบบผสมผสานวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาในพื้นที่อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพร พรงาม. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครินทร์.
- จตุรภัทร ประทุม. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยยนต์ เพาพาน. (2559). แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานการเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(1), 1-18.
- ทองใบ สุดซารี. (2551). ภาวะผู้นำ: กลไกขับเคลื่อนองค์การแห่งการเรียนรู้. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นันทน์ภัส สุทธิการ. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี.
- นิศรา มุลวรรณ. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บรรพต รังงาม. (2555). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ประจัญ เดชสุภา. (2562). สมรรถนะการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2557). ผู้นำเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา เหลืองงาม. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษามหาบัณฑิต.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5. (2568). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). คู่มือการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สพฐ.
- George, B. (2010). 21st Century Leadership. Harvard Business School.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2005). Educational administration: Theory, research, and practice (8th ed.). New York: McGraw-Hill.

- Kennedy, A. (2011). Leadership skills for the 21st century. *Educational Leadership Quarterly*.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Mott, P. E. (1972). *The characteristics of effective organizations*. New York: Harper and Row.
- NASSP. (2013). *Breaking ranks: A field guide for leading change*. National Association of Secondary School Principals.
- Podolny, J. (2015). A conversation on leadership in the 21st century. *Harvard Business Review*.
- Sandmann, L., & Vandenberg, L. (1995). A framework for 21st century leadership. *Journal of Extension*, 33(6).
- Shalom, F. (2014). Creativity and leadership in the 21st century. *International Leadership Journal*.
- Strock, J. (2013). *Serve to lead: 21st century leaders manual* (2nd ed.).
- Toastmaster. (n.d.). 10 leadership skills for the 21st century. Toastmasters International.
- Williams, S. (2014). Leadership competencies for the 21st century. *Journal of Leadership Studies*.